

Stabiliseringspolitik med starka löntagarorganisationer*

Lars Calmfors diskuterar i artikeln hur stabiliseringspolitik bör bedrivas i en ekonomi med starka och centraliserade löntagarorganisationer. Han visar att en devalvering är otillräcklig för att uppnå makroekonomisk balans om statsmakterna garanterar full sysselsättning också i lägen då obalanserna orsakas av för höga reallöner. Slutsatsen är därför att en devalvering för att lyckas måste följas upp med en stram efterfrågepolitik.

Under senare år har samspelet mellan stabiliseringspolitik och lönebildning uppmärksamrats allt mer i den ekonomisk-politiska debatten i de nordiska länderna. Förmodade effekter på lönebildningen spelar ofta en central roll när det gäller att bedöma olika stabiliseringspolitiska åtgärder. Samtidigt står det klart att vi saknar en etablerad lönebildningsteori för ekonomier som de nordiska där några få starka och centraliserade arbetsmarknadsorganisationer dominerar.

Syftet med denna artikel är att diskutera stabiliseringspolitik och lönebildning som ett *spel* mellan regering och löntagarorganisationer. För att få fram de grundläggande poängerna skall en mycket förenklad analysram användas. Avslutningsvis modifieras dock några av de grövsta förenklingarna.

Analysramen

Låt oss anta att det existerar endast en fackförening som organiserar *all* arbetskraft och att denna *ensidigt* bestämmer lönerna. Arbetsgivarsidan antas vara så svag att den tvingas acceptera den av fackföreningen bestämda lönenivån. Dessa förenklingar kan ses som en typbild av en ekonomi där flertalet löntagare är organiserade i några få löntagarorganisationer och där de faktorer som styr löntagarorganisationernas lönekrav också har ett avgörande inflytande på avtalsförhandlingarnas slutliga utfall.

Hur agerar en sådan fackförening? Anta att den bekymrar sig dels för reallönerna, dels för sysselsättningen. När lönenivån fastställs, avväger således fackföreningen fördelarna av en högre reallön mot den ökade arbetslöshet som kan bli följd. Detta antagande är det vanliga i den nationalekonomiska litte-

Ekonom dr LARS CALMFORS är verksam vid Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet. Hans specialområde är stabiliseringspolitik i öppna ekonomier.

* Artikeln är en vidareutveckling av ett föredrag på Nordiska ekonomiska forskningsrådets seminarium om inkomspolitik i de nordiska länderna 3-4 maj 1982 i Köpenhamn. Jag är tacksam för synpunkter från deltagarna i forskningsrådets seminarium och från Henrik Horn och Torsten Persson. De problem som tas upp här behandlas mer utförligt i Calmfors [1982] och Calmfors & Horn [1982].

ratur som finns om fackföreningars beteende och kan lätt motiveras utifrån normala antaganden om de individuella medlemmarnas preferenser.¹ Det torde också spegla en relativt utbredd uppfattning om vilka typer av överväganden som påverkar löntagarorganisationernas uppträdanden i de nordiska länderna.

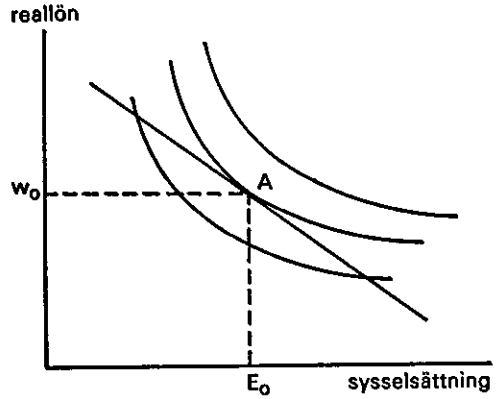
Fackföreningens beslutsproblem åskådliggörs i *figur 1*. En serie indifferenskurvor anger var och en de kombinationer av reallön och sysselsättning som fackföreningen betraktar som likvärdiga. Ju mer åt nordost indifferenskurvorna ligger, desto högre välfärd upplever fackföreningen. Den räta linjen anger sambandet mellan reallön och efterfrågan på arbetskraft i ekonomin. Jag antar att reallönen är så hög att efterfrågan på arbetskraft alltid kan tillgodoses. Denna bestämmer därmed sysselsättningen.

Fackföreningen kommer att välja den kombination av reallön och sysselsättning som ger högst välfärd, dvs den punkt där sysselsättningslinjen tangerar en indifferenskurva (punkt A med reallönen w_0 och sysselsättningsnivån E_0 i *figur 1*).

Störningar och ekonomisk politik

Man kan tänka sig olika typer av störningar i modellen. Fackföreningen kan

Figur 1.

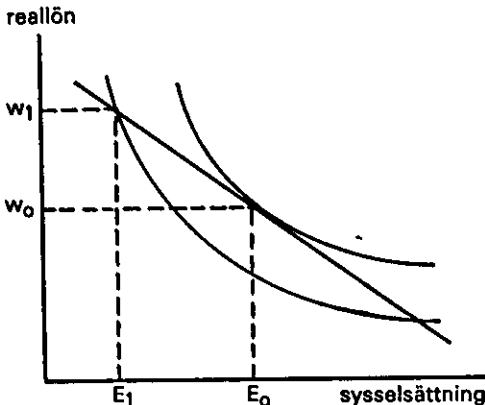

t ex tillfälligt överskatta den internationella prisutvecklingen (som skedde i Sverige 1975/76) och därför driva igenom en så hög nominell lön att följden blir en högre reallön och därmed en lägre sysselsättning än man egentligen eftersträvar. I *figur 2a* blir reallönen w_1 i stället för w_0 , och sysselsättningen E_1 i stället för E_0 .

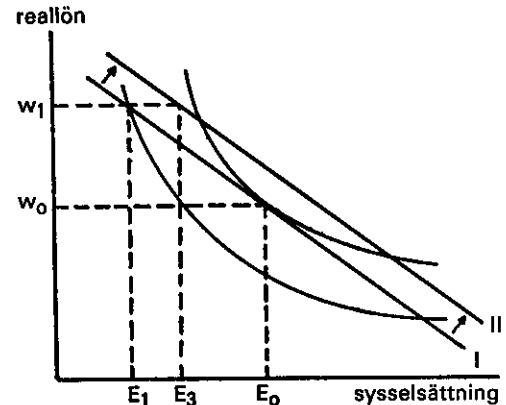
Man kan också tänka sig olika typer av störningar som minskar efterfrågan på arbetskraft vid given reallön (t ex en oförutsedd höjning av relativpriset på olja eller en långsammare produktivtetsutveckling än väntat). I *figur 3a* för-

¹ Se t ex McDonald & Solow [1982] eller Oswald [1982].

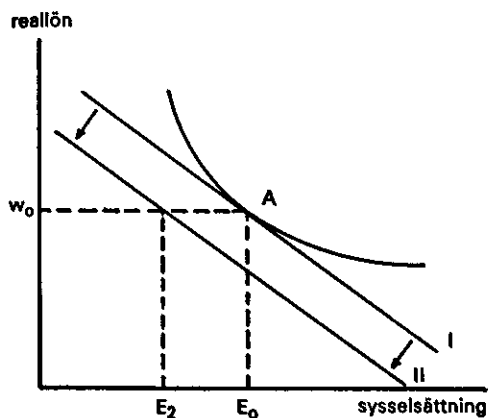
Figur 2a.

Figur 2b.

Figur 3a.

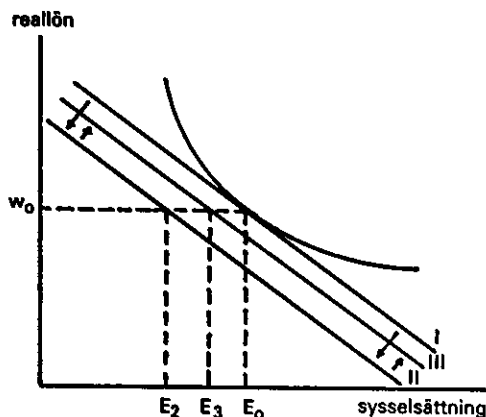

skjuts då efterfrågekurvan för arbetskraft till vänster från I till II. Om reallönen i förväg satts till w_0 , blir följden att sysselsättningen faller från E_0 till E_2 .

I båda de angivna fallen kan regeringen vidta sysselsättningspolitiska åtgärder. Genom att öka sysselsättningen i den offentliga sektorn eller subventionera arbetskraftskostnaderna i hela (eller delar av) det privata näringslivet, kan regeringen öka arbetskraftsefterfrågan igen och förhindra att den alltför höga reallönen leder till minskad sysselsättning. I figur 2b och 3b förskjuts efterfrågekurvan för arbetskraft utåt igen, så att sysselsättningsminskningen delvis motverkas (med de sysselsättningspolitiska insatserna faller sysselsättningen endast till E_3 i de båda diagrammen).

Man skulle nu kunna teckna en idealbild av samspelet mellan regering och fackförening. När tillfälliga störningar uppkommer, stabiliserar regeringen sysselsättningen genom en aktiv sysselsättningspolitik. I utbyte mot detta avstår facket under normala förhållanden från reallönehöjningar som leder till arbetslöshet, så att de sysselsättningspolitiska åtgärderna kan dras tillbaka när de tillfälliga störningarna upphör. Lönebildningen följer m a o en stabil

Figur 3b.

huvudkurs à la EFO-modellen, medan tillfälliga störningar möts genom tillfälliga ekonomisk-politiska insatser. Detta skulle kunna uppfattas som en bild av arbetsfördelningen mellan arbetsmarknadsorganisationer och regering i t ex Sverige under 50- och 60-talen.

Ackommodation av löneökningar

Man får emellertid en helt annan situation om löntagarorganisationen lär sig och utnyttjar att statsmakterna motverkar tendenser till arbetslöshet också vid *permanent* löneökningar utöver utrymmet — den tekniska termen är att dessa löneökningar "ackommoderas".

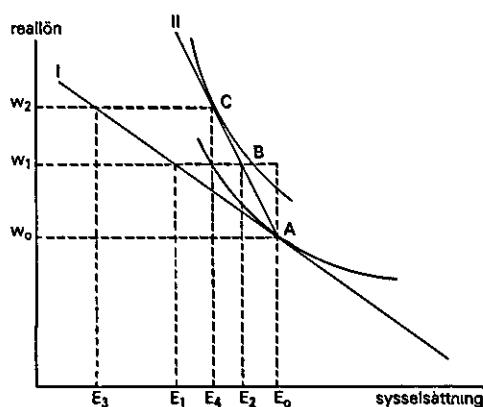
En sådan situation illustreras i figur 4. Linje I visar arbetskraftsefterfrågan vid en given ekonomisk politik. Liksom tidigare ger reallönen w_0 högsta möjliga välfärd för fackföreningen. Om reallönen höjs till w_1 , skulle sysselsättningen falla till E_1 , vilket skulle medföra en välfärdsförlust för fackföreningen. Men anta nu att den väntar sig att sysselsättningspolitiska åtgärder sätts in (t ex en expansion av den offentliga sektorn), så att sysselsättningen endast faller till E_2 ($E_2 - E_1$ arbeten tillskapas i den offentliga sektorn). Av samma skäl väntar man sig att en höjning av reallönen till w_2 endast leder till att sys-

selsättningen minskar till E_4 . Vid dessa väntade ekonomisk-politiska reaktioner, blir således den väntade arbetskraftsefterfrågan mindre känslig för variationer i reallönen. Linje II visar hur sysselsättningen beror av reallönen om hänsyn tas till den förväntade sysselsättningspolitiken.

I denna situation kommer löntagarorganisationens beteende att ändras. Punkt A ger inte längre högsta möjliga välfärd. Höjs lönen till w_1 , minskar ju sysselsättningen endast till E_2 , medan indifferenskurvan visar att fackföreningen är beredd att acceptera en minskning till E_4 i utbyte mot denna reallönehöjning. Fackföreningen kan således göra en välfärdsvinst för sina medlemmar genom att pressa upp reallönen över w_0 . Som diagrammet ritats kommer högsta möjliga välfärd nu att uppnås vid reallönen w_2 och sysselsättningen E_4 i punkten C.

En ackommodationspolitik som håller sysselsättningen uppe också vid permanenta lönestörningar kommer således att leda till höjda reallöner. Men dessutom får den i mitt exempel det anmärkningsvärda resultatet att sysselsättningen sjunker. En aktiv sysselsättningspolitik kan således ge rakt motsatta effekter mot vad som eftersträvas! Förklaringen är enkel: den aktiva sysselsättningspolitiken sänker "priset" i form av ökad arbetslöshet vid en reallönehöjning och ger därmed fackföreningen incitament att välja en högre reallön och lägre sysselsättning än den annars skulle göra. Samtidigt får man av sysselsättningspolitiska skäl en expansion av den offentliga sektorn (den offentliga sysselsättningen ökar med $E_4 - E_3$ i figur 4). Detta leder i kombination med höjda kostnader för arbetslöshetsunderstöd (arbetslösheten ökar i figur 4 med $E_0 - E_4$) och minskade skatteintäkter till budgetunderskott som i en öppen ekonomi går hand i hand med underskott i bytesbalansen.

Figur 4.

Min hypotes är att mekanismer av det skisserade slaget är en viktig förklaring till varför många länder med en aktiv sysselsättningspolitik och starka fackföreningar (som de nordiska länderna), kommit att fastna i strukturella obalanser med vad som allmänt bedöms som för höga reallöner, arbetslöshet och underskottsproblem.

Modellen behöver inte nödvändigtvis tolkas som att löntagarorganisationerna medvetet kalkylerat med olika sysselsättningspolitiska insatser. En annan tolkning är att det skett en gradvis inläring av att en reallöneökning som överstiger produktivitetstillväxten inte leder till någon påtaglig arbetslöshet utan att de som förlorar sina arbeten i den privata konkurrensutsatta sektorn kan sugas upp i den offentliga.

Vägar ut ur krisen

Anta nu att min hypotes om sambandet mellan lönebildning och sysselsättningspolitik stämmer för de nordiska länderna! Dessa skulle m a o under 70-talet ha hamnat i ett läge av typen C i figur 4. Anta vidare att punkten A representerar en godtagbar situation för regeringen! Vilka vägar finns det i så fall ut ur en ojämviktssituation som C tillbaka till jämvikt i punkten A?

Jag ska här begränsa diskussionen till tre renodlade alternativ: (1) devalvering; (2) icke-ackommodationspolitik; (3) skattebaserad inkomstpolitik. Dessa har alla sina förespråkare i den ekonomisk-politiska debatten och har också kommit till användning i praktisk politik.

Devalvering

En första metod att sänka reallönen är att *devalvera*. Detta höjer priserna i inhemsk valuta i den utlandskonkurrerande sektorn. Temporärt kan en sänkning av reallönen alltid åstadkommas på detta sätt om nominallönerna inte är fullständigt indexerade. Men en *permanent* sänkning av reallönen är omöjlig att uppnå enbart med denna metod.

Så länge som löntagarorganisationen tror på en fortsatt ackommodationspolitik kommer samma reallön w_2 fortfarande att eftersträvas. I nästa avtalsperiod kommer löntagarna att kompensera sig och återställa reallönen till den tidigare nivån. En mer fullständig indexerering av nominallönerna i syfte att skydda reallönerna i framtiden kan väntas i nya avtal. I värsta fall kan man rentav få försök att *iföreväg* kompensera sig för väntade framtida devalveringar.

En devalveringspolitik som inte åtföljs av andra åtgärder riskerar således att endast leda till ökad inflation utan att någon reallöneanpassning uppkommer. Den omskrivna finska devalveringscykeln är ett välkänt exempel på mekanismer av detta slag. (Korkman [1981].)

Icke-ackommodationspolitik

En andra metod är att slå in på en icke-ackommodationspolitik, dvs att avstå från åtgärder i syfte att undanröja den arbetslöshet som beror på att reallönen överstiger en viss nivå. Om regeringen deklarerar att den i fortsättningen kommer att följa en sådan politik, skapas incitament för en reallöneanpassning.

I exemplet i *figur 4* kan regeringen deklarerar att den i fortsättningen *inte* längre kommer att vidta sysselsättningspolitiska åtgärder när reallönen överstiger w_0 . Sysselsättningslinjen vrids då tillbaka från II till I, dvs sysselsättnings känslighet för reallönevariationer ökar igen. I så fall ger reallönen w_0 åter högsta möjliga välfärd för löntagarorganisationen. Väljs denna reallön, kommer sysselsättningen att stiga och behovet av statliga sysselsättningspolitiska insatser bortfaller.

Problemet med denna politik gäller *trovärdigheten*. Om löntagarorganisationen tror att regeringen inte vågar iscensätta en icke-ackommodationspolitik utan att det endast är fråga om ett försök att "prata" ner reallönen, kommer den att hålla fast vid reallönen w_2 . Detta ställer regeringen inför ett dilemma. Slår den verkligen in på icke-ackommodationslinjen, faller sysselsättningen till E_3 . Fortsätter man att ackommodera en hög reallön, avhänder man sig möjligheten att få en återgång till makroekonomisk balans. Det är därför svårt att se hur man vid en sådan trovärdighetskris skall kunna undvika en period av *temporär* arbetslöshet (en demonstrationsrecession) för att övertyga löntagarorganisationen om att regeringen menar allvar.

Skattebaserad inkomstpolitik

En tredje möjlighet som ofta framförs som ett keynesianskt alternativ till icke-ackommodationspolitiken — och som tex tycks ha förespråkare inom svensk socialdemokrati (jfr krisprogrammet) — är vad som brukar benämnas en *skattebaserad inkomstpolitik*. Tanken är att de negativa effekterna på lönebildningen av en aktiv sysselsättningspolitik ska kunna undvikas, om regeringen använder skatterna för att skapa incitament för låga löneökningar.

I min modell kunde de personliga inkomstskatterna göras beroende av reallönen på ett sådant sätt att maximal reallön *efter skatt* uppnås vid den av myndigheterna eftersträlvade reallönen före skatt w_0 . När reallönen överstiger w_0 , skulle man o skatten höjas på ett sådant sätt att reallönen efter skatt minskar som visas i *figur 5*. Då skulle löntagarorganisationen också i fallet med en aktiv sysselsättningspolitik uppnå högsta möjliga välfärd genom att välja reallönen w_0 . En skattebaserad inkomspolitik skulle i detta exempel göra det möjligt för myndigheterna att som tidigare fortsätta med en aktiv sysselsättningspolitik i form av variationer i de offentliga utgifterna utan att reallönenivån drivs upp.²

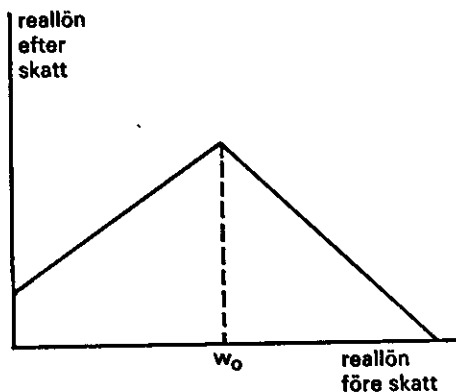
En skattebaserad inkomspolitik av detta slag lider emellertid av samma trovärdighetsproblem som icke-ackommodationspolitiken. Om löntagarorganisationen inte tror på att regeringen ska våga genomföra den deklarerade inkomspolitik kommer någon reallöneanpassning inte att ske. Då måste hotet om skattehöjning utlösas med de välfärdsförluster detta innebär. Men skillnaden gentemot icke-ackommodationspolitiken är i mitt exempel att ökad arbetslöshet *kan* undvikas. Detta förutsätter dock att löntagarorganisationen inte försöker kompensera sig för en sådan skattehöjning genom att höja reallönen före skatt över w_0 i mitt exempel.

Slutsatser från modellen

Summerar vi modellanalysen, är slutsatserna mycket klara. En devalvering kan *tillfälligt* sänka reallönen och öka sysselsättningen, men på sikt sker en återgång till den ursprungliga reallönen om devalveringen inte kompletteras med andra åtgärder.

En *permanent* sänkning av reallönen kräver enligt modellen antingen en övergång till icke-ackommodationspo-

Figur 5.

litik eller till en skattebaserad inkomspolitik. Inom den valda analysramen är metoderna likvärdiga i den meningen att samma resultat kan uppnås på sikt. Men i båda fallen riskerar man allvarliga övergångsproblem: kraftigt ökad arbetslöshet med icke-ackommodationspolitiken, sänkta reallöner efter skatt med den skattebaserade inkomspolitik. Inom ramen för modellen blir ett val mellan de båda metoderna beroende av om man vill låta anpassningsbördan drabba majoriteten sysselsatta löntagare eller en minoritet av arbetslösa.

En modifierad analys

Så långt har slutsatserna dragits från en mycket förenklad modell som bortser från en rad viktiga aspekter. Enligt min uppfattning fångar den ändå väsentliga drag i samspelet mellan lönebildning

² En likartad politik föreslogs redan 1955 av Bent Hansen. Liksom förslaget ovan syftade detta till att påverka incitamenten för löntagarna. Senare års förslag om TIP ("tax-based incomes policies") i USA och England har i regel syftat till att påverka incitamenten till löneförändringar för arbetsgivarna, vilket är naturligt mot bakgrund av den mer decentraliserade arbetsmarknaden i dessa länder (jfr Okun & Perry [1978]).

och ekonomisk politik i de nordiska länderna. Men i en mer fullständig analys är det nödvändigt att beakta fler faktorer.

Avslutningsvis ska jag därför försöka diskutera hur slutsatserna modifieras när man också tar hänsyn till att det: (1) finns ett *ömsesidigt* samband mellan det politiska och det ekonomiska systemet; (2) i verkligheten finns *flera* löntagarorganisationer; (3) finns starka marknadsmässiga inslag i lönebildningen (löneglidning) och (4) sannolikt existerar en undre gräns för de nominella löneökningarna. Detta är bara några av de faktorer som man bör beakta i en utvidgad analys, men det kan vara lämpligt att uppehålla sig just vid dem eftersom de relativt lätt kan infogas i den tidigare analysen.

Samspelet mellan det ekonomiska och det politiska systemet

Förekomsten av olika åsikter om den ekonomiska politiken i en demokrati kan förstärka de trovärdighetsproblem som diskuterats ovan. Finns det en politisk opposition som ifrågasätter den förda politiken, blir den omedelbart mindre trovärdig. Det kanske rentav kan uppstå situationer där löntagarorganisationerna medvetet väljer höga reallöner i hopp om att därigenom kunna tvinga fram en omläggning av den ekonomiska politiken (antingen därför att den sittande regeringen själv lägger om politiken för att inte förlora nästa val eller därför att en ny regering efter ett regimskifte ändrar kurs). För att minska denna risk är det viktigt med *samsförstånd* om den grundläggande politiken mellan alla de partier som kan tänkas komma till makten.

Det är också viktigt att hitta en "smal väg" mellan för starka och för svaga effekter när en icke-ackommodationspolitik eller en skattebaserad inkomst-

politik introduceras. Blir effekterna små, framstår det inte som klart att en politikomläggning verkligen ägt rum och incitamenten för löntagarorganisationerna att förändra sitt beteende kan bli för svaga. Blir effekterna starka, finns risken att de främst ses som ett resultat av en orättvis politik och inte som en följd av löntagarorganisationernas beteende. Detta leder förmodligen i första hand till politiska krav på en ändrad politik och inte till krav från löntagarna på sina organisationer att vara mera återhållsamma.

Konkurrensen mellan löntagarorganisationerna

En annan faktor som bör beaktas är konkurrensen mellan *olika* löntagarorganisationer. Även om löntagarorganisationerna ofta agerar samfällt, dominerar vid andra tillfällen spänningarna mellan dem. Relativlönerna mellan olika grupper tycks ofta spela en väl så viktig roll för löntagarorganisationernas uppträdande som reallönen och sysselsättningen. Såvitt jag kan förstå, medför detta att möjligheterna till framgång för en skattebaserad inkomstpolitik i verkligheten blir långt mindre än i den enkla modellen.

Orsaken är att det i praktiken inte går att "specialdestinera" skatteförändringar så att de endast berör vissa löntagarorganisationers medlemmar. Därför kan man med en skattebaserad inkomstpolitik lätt få situationer där ingen organisation vågar acceptera en reallönesänkning, trots att man vet att en utebliven reallöneanpassning kommer att leda till skattehöjningar. Av rädsla för att andra organisationer ska sluta avtal på en högre nivå, vågar nämligen ingen bli först med att acceptera sänkta reallöner för sina medlemmar. Sker detta sänks ju relativlönen i förhållande till andra grupper, samtidigt som man kanske tvingas bära en del av de

skatthöjningar som övriga organisationers beteende utlöser. I värsta fall försöker man kanske kompensera sig för dessa väntade skatthöjningar, vilket rentav skulle kunna leda till att reallönerna dras upp. Den skattebaserade inkomstpolitiken skulle i så fall få rakt motsatta effekter mot de avsedda.

Det mesta talar således för att konkurrensen mellan löntagarorganisationerna skulle låsa fast ekonomin vid en för hög reallön även med en skattebaserad inkomstpolitik. Däremot drabbas inte en icke-ackommodationspolitik av samma invändning: minskad sysselsättning kommer alltid att drabba den grupp som inte anpassar sin reallön till rådande efterfrågeläge.

Löneglidning

Också de marknadsmässiga inslagen i lönebildningen i form av löneglidning tenderar att motverka eventuella positiva effekter av en skattebaserad inkomstpolitik av det slag som diskuterats. Denna påverkar ju inte incitamenten till löneglidning på företagsnivå. Det gör däremot en icke-ackommodationspolitik. I den mån som en utebliven reallönesänkning leder till minskad efterfrågan på arbetskraft kommer också löneglidningen att minska.

Golv för de nominella löneökningarna

En sista komplikation är att det kan finnas en undre gräns för de nominella löneökningarna. Det finns ju alltid ett behov av relativlöneförändringar. Ska dessa kunna genomföras utan nominella *lönesänkningar* för vissa grupper, krävs att den genomsnittliga nominella löneökningstakten inte blir alltför låg. För t ex Sveriges del har förmodligen denna undre gräns höjts under senare år till följd av den ökade frekvensen av speciella potter och speciella arrangemang för olika avtalsområden. Detta

ökar kravet på en viss miniminivå för den genomsnittliga nominella löneökningstakten om *alla* grupper fortfarande också ska kunna få *generella* lönepåslag.

Förekomsten av ett sådant golv för de nominella löneökningarna betyder att en reallöneanpassning kan bli en utdragen process. Ett gott exempel på detta är Danmark, där en hård åtstramningspolitik endast långsamt påverkat reallönerna. Vill man undvika en sådan situation och skynda på anpassningsprocessen, kan en devalvering vara ett bra *komplement* till övriga åtgärder.

Summering

Hur ändrar då dessa modifieringar de tidigare slutsatserna? En huvudslutsats blir att en skattebaserad inkomstpolitik av det slag som skisserats knappast längre framstår som ett alternativ till icke-ackommodationspolitik. Denna tycks utgöra ett *nödvändigt* inslag i all politik som syftar till en långsiktig reallöneanpassning och en återgång till makroekonomisk balans.

Men detta hindrar inte att också andra medel kan användas som komplement under en övergångsperiod för att minska riskerna för ökad arbetslöshet. Om ett golv för de nominella löneökningarna hindrar en tillräckligt snabb reallöneanpassning, utgör en devalvering ett bra komplement. Värdet av en sådan åtgärd begränsas dock av att om statsmakterna helt devalverar bort en för hög reallön och den arbetslöshet som hotar att bli följd därav, så kan trovärdigheten i en deklarerad icke-ackommodationspolitik äventyras.

Det i Norden mest lyckade exemplet på hur icke-ackommodationspolitik och devalvering kan kombineras på ett framgångsrikt sätt är den finska ekonomiska politiken 1976/77. Ett exempel på att en devalveringspolitik inte ensam räcker till för att lösa balansproblemen är 1977 års svenska devalveringar.

Analysen här är också av direkt intresse för bedömningen av den svenska situationen just nu. Under 1981/82 kombinerade den borgerliga tvåpartiregeringen en devalvering på 10 procent med en icke-ackommodationspolitik som tilläts leda till ökad arbetslöshet. Den nya socialdemokratiska regeringen har just genomfört en ny devalvering på hela 16 procent. Denna devalveringspolitik kan underlätta en återgång till makroekonomisk balans. Men detta gäller — om min analys är riktig — endast under den grundläggande förutsättningen att en fortsatt icke-ackommodationspolitik bedrivs. Annars kommer devalveringen enbart att leda till högre inflation.

Av särskilt intresse i detta sammanhang är beslutet i skattereformen om att begränsa indexregleringen av skatteskalorna. Detta kan ses som ett försök till skattebaserad inkomstpolitik i den meningen att löneökningar som driver upp inflationstakten kommer att leda till lägre reallöneökningar efter skatt för löntagarkollektivet som helhet till följd av en utebliven indexering.³ Av den tidigare analysen följer emellertid att det finns stora risker för att en sådan politik ökar lönestegringstakten i stället för att minska den, därför att enskilda löntagargrupper försöker kompensera sig för den inflation och de höjningar av det reala skattetrycket som andra gruppers lönehöjningar kan väntas

medföra. I varje fall kan en sådan skattepolitik aldrig utgöra något alternativ till en icke-ackommodationspolitik.

Referenser

- Calmfors, L., [1978], "Inflation in Sweden", i *Worldwide inflation — Theory and recent experience*, red. L. B. Krause & W. S. Salant, Brookings Institution, Washington.
- [1982], "Employment policies, wage formation and trade union behavior in a small open economy", *Scandinavian Journal of Economics*, nr 2.
- Calmfors, L. och Horn, H., [1982], "Accommodation versus non-accommodation policies in a model with a trade-union determined wage", Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet, stencil.
- Framtid för Sverige* (krisprogrammet), Socialdemokraterna, Stockholm 1981.
- Hansen, B., [1955], *Finanspolitikens ekonomiska teori*, Uppsala.
- Hoel, M., [1981] "Skatteprogressjonens virkning på lönsnivå, sysselättning og betalningsbalansen", *Sosialøkonomen*, nr 8.
- Korkman, S., [1981] "Växelkurspolitiken i Finland", *Ekonomisk Debatt*, årg 9, nr 2.
- Lundberg E., [1953] *Konjunkturer och ekonomisk politik*, Stockholm.
- McDonald, I. M. och Solow, R. M., [1981], "Wage bargaining and employment", *American Economic Review*, December.
- Okun, A. och Perry, G., [1982], "Curing chronic inflation", Brookings Institution, Washington.
- Oswald, L. J., [1982], "The microeconomic theory of the trade union", *Economic Journal*, September.
- Rødseth, A., [1981], "Progressive taxes and automatic stabilization in an open economy", Memorandum from the Institute of Economics, University of Oslo.

³ Jfr Lundberg [1953], Calmfors [1978], Rødseth [1981] eller Hoel [1981].